

УДК 351/354

Стасюк Геннадій Євстахійович

докторант Національної академії державного управління
при Президентові України,
кандидат філософських наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

***Анотація.** У статті висвітлено сутність освітніх інновацій, розкрито зміст інноваційної освітньої політики на регіональному рівні. Проаналізовано види регулювання інноваційної діяльності в галузі освіти. Серед іншого визначено чинники інноваційних процесів в освіті регіону, що зумовлюють перехід до сталого інноваційного розвитку регіональної системи освіти, де інноваційна освітня політика з метою підготовки конкурентоспроможних професійних кадрів має вирішити низку нагальних завдань.*

***Ключові слова:** освіта, політика, інновації, регіональна освітня політика.*

Стасюк Г. Е. Инновационные приоритеты региональной образовательной политики

***Аннотация.** В статье раскрывается сущность образовательных инноваций, определено содержание инновационной образовательной политики на региональном уровне. Проанализированы виды регулирования инновационной деятельности в области образования. Среди прочего определены факторы инновационных процессов в образовании региона, которые обуславливают переход к устойчивому инновационному развитию региональной системы образования, где инновационная образовательная политика в целях подготовки конкурентоспособных профессиональных кадров должна решить ряд задач.*

***Ключевые слова:** образование, политика, инновации, региональная образовательная политика.*

Stasyuk G. E. Innovative priorities of regional educational policy

***Annotation.** Essence of educational innovations opens up in the article, maintenance of innovative educational policy is certain at regional level. The types of adjusting of innovative activity are analysed in area of education. The factors of innovative processes are among other certain in formation of region, which stipulate passing to steady innovative development of the regional system of education, where an innovative educational policy for training of competitive professional personals must decide the row of tasks.*

***Keywords:** education, policy, innovations, regional educational policy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне українське суспільство, його соціальний, політичний та економічний стани характеризуються як нестійкі та суперечливі. Усі галузі сьогодні переживають трансформації, пов'язані зі становленням і зміцненням ринкових відносин, зі структурною перебудовою всього суспільного

організму. Вирішення проблем України і перспективи в світовому співтоваристві багато в чому залежать від того, наскільки країні вдасться використати національний інноваційний потенціал, забезпечити пріоритетне застосування його результатів у всіх сферах життя і соціальних відносин. Тому формування інноваційної регіональної освітньої політики є потужним важелем, за допомогою якого належить подолати спад в економіці, забезпечити її структурну перебудову та забезпечити державний і регіональний ринки високопрофесійними кадрами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Питання інноваційної політики досліджувалися низкою учених, серед яких слід назвати О. Головінова, Я. Жаліла, Б. Патона та ін. У їх працях знайшли відбиття основні положення інноваційної політики держави, її регулювання й стимулювання. Методологічні засади та різноманітні аспекти реалізації державної освітньої політики досліджували у своїх працях Г. Атаманчук, В. Бакуменко, В. Луговий, С. Ніколаєнко, В. Огаренко, Н. Протасова та багато інших учених.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте питання інноваційної регіональної освітньої політики майже не розкрито в сучасній теорії державного управління.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на це, метою нашої статті є визначення напрямків розвитку інноваційної регіональної освітньої політики.

Виклад основного матеріалу. У сучасній розвиненій, економічно незалежній державі науково-технічна політика набуває рис стратегії загального розвитку, підпорядковуючи собі структурну й інвестиційну політику з орієнтацією економічної політики на формування інноваційної моделі розвитку, коли зростання ефективності суспільного виробництва досягається за рахунок зростання знань [1]. Однією з умов вирішення цих

завдань є створення відповідної інфраструктури, що дозволяє сформувавши потреби в нововведеннях і забезпечує формування відповідного рангу пропозицій. Запровадити цей процес дозволяє зважена інноваційна політика.

Інноваційна політика в широкому розумінні об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво і управління. Вона зачіпає все соціально-економічне середовище, включаючи виробництво, банки, науково-технічні кадри, науково-технічний рівень грамотності населення.

Освіта серед інших державних інституцій однією з перших оцінила сучасні тенденції розвитку інноваційних процесів, їх роль, значення в реформуванні економіки, соціальної політики, політичної системи держави, для підготовки висококваліфікованих фахівців-новаторів, розроблення нових програмних технологій, створення конкурентоспроможної, наукомісткої продукції.

Глибинний аналіз досліджуваного питання довів, що при визначенні ролі й місця освіти в підготовці професійних кадрів у контексті реалізації інноваційної регіональної освітньої політики в Україні слід урахувувати досвід західних країн, де навчальні заклади є обов'язковим елементом в інфраструктурі національної інноваційної системи, що пов'язує науку, освіту й бізнес, та багато в чому визначають конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

Так, у Данії існує чітка координація інноваційної політики в контексті створення державної інфраструктури НДДКР, розвитку комерціалізації результатів наукових досліджень і стимулювання співпраці між вишами як державними структурами інноваційної системи та промисловістю [2, с. 32]. Незважаючи на те, що пріоритети національної інноваційної політики визначаються членами парламенту, політичними партіями, урядовцями, іншими зацікавленими сторонами, вирішальна роль усе ж таки належить уряду.

У Норвегії за вироблення та координацію національної інноваційної політики відповідає Урядовий комітет з інновацій. З отриманням вищими більшої автономії вони тісніше співпрацюють з місцевою владою та організаціями, при цьому загострюється міжрегіональне змагання за фінансування. Створюються програми, що стимулюють довгострокове партнерство науково-дослідного і комерційного секторів.

У Швеції пріоритетний напрямок діяльності держави в рамках розвитку інноваційної системи – це підприємницька культура і виховання «інноваційних» людей.

Використання досвіду США з метою вдосконалення освітнього процесу передбачає вивчення низки інформаційних матеріалів, у яких відбито основні принципи підходу до визначення кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців. Одним із важливих джерел інформації, що визначає основні положення, які характеризують статус професійних кваліфікацій, є довідник професійних перспектив, у якому департамент праці США визначає основні вимоги до кваліфікації за окремими професіями та їх спорідненими групами. Матеріал, що включає опис кваліфікацій, містить такі розділи: характер роботи, умови роботи, зайнятість, підготовка та просування по службі, перспективи роботи, додаткові джерела інформації [2, с. 8].

Інноваційність вищої освіти в Монголії полягає, з одного боку, у «збереженні фундаментальності і високого теоретичного рівня ... вищої освіти, ефективної системи виховання студентів, характерної для радянської системи вищої освіти, з іншого – у запозиченні академічних свобод і ліберальних цінностей американських університетів, професорської системи інтеграції навчального процесу та наукових досліджень, характерних для вишів Німеччини» [2, с. 190].

Отже, національну інноваційну політику зарубіжних країн у галузі освіти зорієнтовано на підвищення рівня конкурентоспроможності

запропонованих освітніх послуг, фахівця, речової, інформаційної продукції, стимулювання ролі вишів в економічному, соціальному і політичному розвитку як регіонів, так і держави в цілому.

Водночас сучасні автори переважно розглядають інноваційну політику лише як інструментарій управління – як сукупність цілей, завдань, засобів, методів, пріоритетів, напрямів, орієнтирів розвитку організації, спосіб досягнення мети, спільне керівництво для дій і ухвалення рішень співробітниками організації, тобто як форму та засіб реалізації інноваційного розвитку. У той же час діяльність освітніх установ – це не лише освітня діяльність, виробництво кадрів, людського потенціалу, сфер господарства і суспільства в багатьох його компонентах [3, с. 34], це діяльність, спрямована також на інноваційний розвиток регіону, упровадження та реалізацію освітніх реформ.

Ведучи мову про інновацію і реформи, слід звернути увагу на розмежування понять «інновація в галузі освіти» і «реформа в галузі освіти» (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність понять «реформа у сфері освіти» і «інновація в сфері освіти»

<i>Реформа в галузі освіти</i>	<i>Інновація в галузі освіти</i>
Зміна термінів початку навчання	Зміни у внутрішній організаційної діяльності школи
Збільшення фінансування	Зміни у змісті освіти
Зміни в обладнанні навчальних закладів	Зміни в методах навчання
Зміни в тривалості навчання	Зміни у відносинах Інновації в галузі освіти Зміни у внутрішній організаційної діяльності школи
Підвищення статусу освіти	
Нові санітарно-гігієнічні вимоги	
Зміни в структурі системи освіти	

Таким чином, інновація – це спроба ініціювати перетворення на мікрорівні, а реформа відбувається на макрорівні. Інновація має на меті поліпшення певних аспектів виховання й освіти. Реформа – це політичний процес, що має охоплювати всю систему освіти і впливати на владні відносини [4, с. 56].

У «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» визначається таке [5]:

- інноваційною освітньою діяльністю в системі освіти є діяльність, спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень і розробок;
- інноваційним освітнім продуктом є результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про інноваційну діяльність»;
- освітніми інноваціями є вперше створені, удосконалені освітні, навчальні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що мають істотно поліпшити результати освітньої діяльності;
- об'єктами інноваційної освітньої діяльності є нові знання, інноваційні освітні програми і проекти, навчальний та виховний процеси, організаційні та адміністративні рішення, а також рішення іншого характеру, що істотно поліпшують якість освіти;
- суб'єктами інноваційної освітньої діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи – педагогічні та науково-педагогічні працівники навчальних закладів, наукові працівники, працівники органів управління освітою, навчальні заклади, підприємства, установи та організації, що надають освітні послуги;
- інноваційна освітня діяльність здійснюється на всеукраїнському, регіональному рівнях, а також на рівні навчального закладу. Рівень інноваційної освітньої діяльності визначається її змістом і масштабністю змін, що будуть внесені в систему освіти внаслідок

удосконалення педагогічної діяльності, використання запропонованої освітньої інновації;

- інноваційна освітня діяльність на регіональному рівні здійснюється в системі освіти окремого регіону і передбачає розроблення та використання: варіативної складової змісту дошкільної, загальної середньої освіти, регіонального компонента змісту професійно-технічної освіти; освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою; науково-методичного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу.

Слід звернути увагу, що основні напрями запровадження освітніх інновацій достатньо осмислено в науковій літературі. Так, на думку британського вченого Г. Сілвера [6], типологія освітніх інновацій може включати такі складові елементи:

- індивідуальні та групові інновації;
- ініціативи, пов'язані з вивченням певних дисциплін та підтримані галузевими асоціаціями спеціалістів і роботодавців;
- неформальна співпраця між фахівцями споріднених інститутів;
- інновації, пов'язані з використанням новітніх інформаційних технологій;
- інновації, пов'язані з реформуванням змісту навчальних програм;
- інституційні ініціативи, зокрема політика прийняття рішень щодо широкого спектру питань;
- системні ініціативи, уключаючи створення урядом нових освітніх інституцій;
- створення «груп просування» інновацій і т. ін.

Таким чином, освітні інновації, хоча й пов'язані з розвитком сучасних технологій та їх імплементацією в навчальний процес, не можуть бути зведені лише до нього. На думку фахівців, не менш важливою є

інноваційна трансформація форм і змісту освіти всіх рівнів, їх технологізація відповідно до реалій сучасного життя [7].

Слід зазначити, що держава здійснює всі види регулювання інноваційної діяльності в галузі освіти – організаційне, економічне, фінансове та нормативно-правове. Наразі вищою формою регулятивної діяльності є вироблення і проведення інноваційної політики, управління інноваційною діяльністю в галузі освіти. Така політика розробляється на основі утвердження пріоритетного значення інноваційної діяльності для сучасного суспільного розвитку регіонів. Держава створює організаційні, економічні та правові умови для інноваційної освітньої діяльності.

Серед економічних чинників державного регулювання, що сприяють створенню, освоєнню і поширенню інновацій у сфері освіти на регіональному рівні, можна виокремити:

- сприяння переоснащенню освітніх установ;
- розширення попиту на освітні інновації;
- розвиток міжнародних зв'язків в освітній інноваційній сфері;
- активізацію малого підприємництва в галузі науки й освіти;
- забезпечення ефективної зайнятості в інноваційній сфері наукової галузі;

Організаційними чинниками державного регулювання інноваційної освітньої діяльності на регіональному рівні визначаємо:

- державну підтримку інноваційних освітніх проектів, включених у регіональні інноваційні програми;
- сприяння розвитку регіональної освітньої інноваційної інфраструктури;
- кадрову підтримку наукової інноваційної діяльності в галузі освіти;
- сприяння підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації кадрів, що здійснюють освітню інноваційну діяльність у регіоні;
- моральне стимулювання інноваційної діяльності;

- інформаційну підтримку регіональної інноваційної діяльності в галузі освіти (забезпечення свободи доступу до інформації про пріоритети регіональної політики в інноваційній сфері, до відомостей про завершення науково-технічних досліджень, які можуть стати основою для інноваційної діяльності, до даних про виконувани й закінчені регіональні інноваційні проекти та програми тощо);
- сприяння інтеграційним процесам, розширенню взаємодії суб'єктів регіонів в інноваційній сфері в галузі освіти, розвитку міжнародного співробітництва у цій галузі;
- захист інтересів регіональних суб'єктів інноваційної освітньої діяльності в міжнародних організаціях.

Зважаючи на вищесказане, фінансовими чинниками державного регулювання інноваційної діяльності стають:

- проведення регіональної бюджетної політики, що забезпечує фінансування інноваційної діяльності в галузі освіти;
- спрямування в регіональну інноваційну освітню сферу державних ресурсів і підвищення ефективності їх використання;
- виділення прямих державних інвестицій для реалізації регіональних інноваційних освітніх програм і проектів, важливих для розвитку освіти регіону, але не привабливих для приватних інвесторів;
- створення сприятливого інвестиційного клімату в регіональній інноваційній сфері в галузі освіти.

Нормативно-правовими чинниками державного регулювання інноваційної діяльності у сфері освіти є встановлення правових основ взаємовідносин суб'єктів інноваційної освітньої діяльності на рівні регіону й гарантування охорони прав та інтересів суб'єктів інноваційної освітньої діяльності, зокрема охорони таких найбільш істотних для розвитку інноваційної діяльності прав, як право інтелектуальної власності.

Нормативно-правове регулювання інноваційної освітньої діяльності здійснюється на базі Конституції України, Цивільного кодексу України, ухвалених відповідно до них законів та інших нормативних правових актів України, а також міжнародних договорів, що стосуються інноваційної діяльності. В основі цього регулювання – правова охорона результатів, отриманих у ході інноваційної освітньої діяльності. Оскільки результати становлять собою нові інтелектуальні продукти і технології, вони постають як об'єкти інтелектуальної власності. Їх правова охорона здійснюється на базі вимог щодо охорони інтелектуальної власності, установлених Цивільним кодексом України та іншими законодавчими актами в галузі охорони інтелектуальної власності.

Слід сказати, що регулювання регіональної інноваційної діяльності в галузі освіти має відбуватися на основі регіональних інноваційних прогнозів, регіональних інноваційних стратегій, регіональних інноваційних програм, регіональних інноваційних проектів, а також державних програм і проектів підтримки інноваційної діяльності.

Зазвичай в Україні ініціатором і розробником регіональних інноваційних програм, зокрема в галузі освіти, постають обласні державні адміністрації або місцеві органи виконавчої влади, але іноді ініціатива походить і від органів місцевого самоврядування.

Водночас існує чимало чинників, що перешкоджають розвитку інноваційних освітніх процесів у регіонах. Серед інших визначаються такі:

- відсутність науково-методологічної бази формування національної інноваційної системи;
- несформованість цілісної регіональної інноваційної освітньої політики;
- науковий і освітній потенціал регіону не розглядається як основа для побудови економіки, заснованої на знаннях;

- недостатня підтримка науково-технічного та освітнього комплексу як на законодавчому, так і фінансовому рівнях;
- недостатньо ефективне державне управління інноваційними освітніми процесами на рівні регіону [8].

У свою чергу ми вважаємо за потрібне виокремити чинники інноваційних процесів в освіті регіону, урахування яких є вкрай необхідним. На нашу думку, це такі чинники:

- якісна зміна економічних, соціальних, політичних, правових умов розвитку освіти на основі глибокого впливу ринкового середовища на структуру, функції, зміст сучасної освіти;
- швидкий, стихійний розвиток в Україні ринку інтелектуальної праці, сфери освітніх послуг, прогнозування потреб суспільства в інтелектуальних кадрах;
- органічне включення галузі освіти в економічне життя з урахуванням підвищення ролі бізнесу в розвитку освіти, у переорієнтації освіти на інноваційний розвиток і цивілізовану комерціалізацію;

Вищеназвані чинники зумовлюють перехід до сталого інноваційного розвитку регіональної системи освіти, де інноваційна освітня політика з метою підготовки конкурентоспроможних професійних кадрів має вирішити такі завдання:

- забезпечити достатню підтримку освітніх установ на всіх рівнях суспільства і влади у сфері інноваційного розвитку в країні;
- організація всебічного та повноправного партнерства на державному та регіональному рівнях держави і громадянського суспільства в інноваційному розвитку вітчизняної освіти;
- фінансування інноваційної діяльності;
- створення вільних освітніх територій;
- удосконалення інноваційного законодавства, що розвивається повільно і непослідовно, без чіткої концепції, без визначення

предмета і методів правового регулювання, а також кола регульованих відносин;

- формування інноваційного мислення як на рівні міністерств, так і на рівні обласної адміністрації;
- вирішення проблеми інтелектуальної власності.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи, слід зазначити, що запропоноване розуміння регіональної інноваційної освітньої політики спрямовано на можливість розроблення концептуальних підходів до формування цілісної державної політики розвитку інноваційної освіти. У центрі уваги такої політики має бути стратегічне партнерство держави, освіти, науки та бізнесових структур із метою формування єдиної цілісної системи взаємодії, що забезпечує підвищення рівня інноваційної активності.

Перспективи подальших розвідок. З огляду на вищесказане та з метою поглибленого вивчення досліджуваного питання в подальшому цікавим вбачається розгляд питання державно-громадського управління в галузі освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петренко Н. И. Организация и механизм финансирования инновационных проектов в сфере малого предпринимательства / Петренко Н. И. – Киев: Центр исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины, 1997. – С. 21.
2. Об инновационном опыте зарубежных стран в обеспечении качества высшего образования и интернационализации учебного процесса // Инновационность вуза: материалы научных исследований, выполненных МГУ им. М. В. Ломоносова в рамках проекта ФПРО 2005 года и национального проекта 2006 года. М.: МГУ, 2007. 232 с.
3. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика / Хуторской А. В. – М., Академия, 2008. – 256 с.
4. Іванюк І. В. Освітня політика : навч. посіб. / І.В. Іванюк. – К.: Таксон, 2006. – 226 с.
5. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Офіційний сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>
6. Harold Silver. Managing to Innovate in Higher Education / Harold Silver // British Journal of Educational Studies. – 1999. – Vol. 47. – P. 145-156.

7. Сірий Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири / Є. В. Сірий // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Збірник наукових праць. – К., 2010. – С. 65-77
8. Філіппова В. Д. Імперативи і пріоритети політики української держави в галузі вищої освіти / В. Філіппова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць. – Херсон, 2012. – Вип. 1 (8). – С.203-208.

Statement of the problem. Modern Ukrainian society, his social, political and economic states are characterized as unsteady and contradictory. All industries experience transformations, related to becoming and strengthening of market relations today, with the structural re-erecting of all public organism. Decision of problems of Ukraine and prospect in a world association in a great deal depend on that, as far as a country will succeed to use national innovative potential, provide priority application of his results in all spheres of life and social relations. Therefore forming of innovative regional educational policy is a powerful lever by which coming to overcome a slump in education, to provide its structural re-erecting and provide state and regional markets high-professional shots.

Urgency. The questions of innovative policy were probed the row of scientists. The substantive provisions of innovative policy of the state, its adjusting and stimulation found a reflection in their labours. Methodological bases and different aspects of realization of public educational policy also probed and many scientists.

However almost exposed questions of innovative regional educational policy are in the modern theory of state administration.

The purpose of the article and task was to study is to identify areas of innovation regional education policy.

Summary. Education in the number of other state institutes of one of the first estimated modern progress of innovative processes trends, their role, value in reformation of economy, social policy, political system of the state, for preparation of highly skilled specialists-innovators, developments of new

programmatic technologies, creation of competitive, knowledge-intensive products.

The state carries out all types of adjusting of innovative activity in the field of education - organizational, economic, financial, normative-legal. Now the higher form of regulatory activity is making and lead through of innovative policy, management innovative activity in area of education. Such policy is developed on the basis of assertion priority value of innovative activity for modern community development of regions. The state carries out all types of adjusting of innovative activity in the field of education - organizational, economic, financial, normative-legal. Now the higher form of regulatory activity is making and lead through of innovative policy, management innovative activity in area of education. Such policy is developed on the basis of assertion priority value of innovative activity for modern community development of regions.

It should be said, that adjusting of regional innovative activity in area of education must take place on the basis of regional innovative prognoses, regional innovative strategies, regional innovative programs, regional innovative projects, and also government programs and projects of support of innovative activity.

Usually, in Ukraine by an initiator and developer of the regional innovative programs, including in area of education, regional state administrations or local organs of executive power come forward, but sometimes initiative comes from and from the organs of local self-government.

We consider it necessary to select the factors of innovative processes in formation of region, account of which it is utterly necessary. Such factors stipulate passing to steady innovative development of the regional system of education, where innovative educational policy for training of competitive professional personnel's must decide such tasks, namely: to provide sufficient support educational establishments at all levels of society and power in the field

of innovative development in a country; organization of comprehensive and competent partnership on the state and regional levels of the state and civil society in innovative development of domestic education; financings of innovative activity; creation of free educational territories; perfection of innovative legislation which develops slowly and inconsistently, without clear conception, without determination of object and methods of the legal adjusting, and also circle of the managed relations; forming of innovative thought both at the level of ministries and at the level of regional administration; decision of problem of intellectual property.

Conclusions and outcomes. Summarizing it is possible to mark that the offered understanding of regional innovative educational policy is directed on possibility of development of the conceptual going near forming of integral public policy of development of innovative education. In a centre the highlight of such policy there must be strategic partnership of the state, education, science and businesses with the purpose of forming of the single integral system of co-operation, providing the increase of level of innovative activity.

Taking into account aforesaid and with the purpose of deep study of the probed question, in future interesting is consideration of question of state-public management in the field of education.